

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΔΕΑΣ

“Ο ΜΕΓΑΣ ΔΕΡΚΩΝ,,

‘Η ζωή και ο θάνατος ενός ηρωικού αρχιερέως. ‘Ο Έπιππος Δεσπότης. Τό επεισόδιό του με τόν Πασβάνογλου. Τά «κατήματα». Γρηγόριος και Μαχμούτ. ‘Ο Μέγας Δέρκων στάς φυλακάς. ‘Ο απαγχονισμός τών Ιεραρχών. Τά τελευταία λόγια του Γρηγορίου. ‘Όταν ο δήμιος μετανοεί...

SΗΜΕΡΑ θά σάς διηγηθώμην τήν περιπετειώδη ζωή και τόν τραγικό θάνατο ενός μεγάλου ιεραρχού τής ‘Ελληνικής ‘Ορθοδοξίας, του Μητροπολίτου Δέρκων Γρηγορίου.

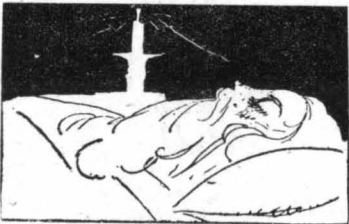
Γεννήθηκε κατά τά μέσα του 18ου αιώνος σ’ ένα χωριό τής ‘Αζαίας, τά Ζουμπιάτα, πού απέχει οκτώ χιλιόμετρα από τός Παράς. Τό χωριό αυτό εινε και από άλλο γεγονός τής ‘Επαναστάσεως γνωστό: Σ’ αυτό γεννήθηκε και ο διαβόητος εκείνος προδότης Νενέκος, ο οποίος αφού ύπηρέτησε τόν ‘Αγώνα ύπέρ τής ανεξαρτησίας κατά τά πρώτα έτη, απειστήθηκε κατά τά τέλη, συνετάχθη με τόν ‘Ιβραήμ Πασά, άνηγορεύθη άπό αυτόν *Μπέης Νενέκος* και έτιμωρήθη κατόπιν «ός ένοχος εσχάτης προδοσίας» με θάνατο από τόν ‘Αρχηγό τής Πελοποννήσου Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Εινε μάλιστα αυτή ή πρώτη θανατική εκτέλεσις τής ‘Προσωρινής Κυβερνήσεως τής ‘Ελλάδος.

‘Αλλά ‘εξαναρτήσουμε στόν ήρωά μας: ‘Ο Γρηγόριος είχε διαπλάσθι άπό τή φύση περισσότερο για νά οδηγη στατό σέ μάχες, παρά νά κυβερνά τό εθνηικό ποίμνιο τής ‘Εκκλησίας. ‘Ηταν άτρόμητος και πολυμήχανος, είχε παράστημα κυριαρχικό και φωνή βροντώδη, σάν πολεμική σάλπιγγα! ‘Ηταν ίσπεύς τόσο επιδέξιός, ώστε διηρούνται ότι μπορούσε φιλταπό νά πιάνη τρέχοντας λαγό! Χάρης στο προτέρημά του αυτό εσώθηκε δύο φορές από κίνδυνο ζωής. Τόν καιρό πού ήταν έπίσκοπος Λακεδαιμόνιος είχε προκαλέσει τή δυσμενία του Πασά τής Πελοποννήσου, γιά τήν παύλησή του και τήν επιτηδευσιά του ν’ αντίστέκεται στις πείσεις του. ‘Ο Πασάς έστειλε έναν άξιωματικό νά φέρη τόν ‘Επίσκοπο στην έδρα τής Διοικήσεως, τήν Τρίπολι, με τό σκοπό νά τόν θανατώσει.

– Μάλιστα, εινε ο Γρηγόριος στόν Τούρκο βαθμοφόρο, είμαι πρόθυμος νά σέ ακολουθήσω, μόνο, σέ παρακαλώ, περίμενε λίγο νά ετοιμασθώ.

– Εδχαρίστως, περιμένα, άπάντησε ο άξιωματικός, μόνο κάμε γρήγορα.

‘Ο Δεσπότης μπήκε στό δωμάτιό του, έπήδησε από τό παράθυρο, καρβέλησε σ’ άλόγο του και γύηκε τρέχοντας προς τήν παραλία. ‘Όταν πέρασε κάμποση ώρα και ο Τούρκος έκάρταβε ότι τό θήμα του είχε διαφύγει, δέν μπορούσε πειά νά κάνει τίποτα. ‘Ο Γρηγόριος είχε μπει σ’ ένα καρβί, έπήγε στην Κωνσταντινούπολη, παρουσιάστηκε στόν Πατριάρχη και με τή μεσολάβηση Ιεροφάνη Σουλτανικών προσώπων, έπέτυχε τήν άνάκληση του άπαισίου Πασά. ‘Ετσι άπήλαξε τήν Πελοπόννησο από τόν τυράννο της.

‘Αλλάς πάλι ο Γρηγόριος διατελοΐσε άρχιερέως Βιδινίου, έπί τής μεγάλης στάσεως του Πασβάνογλου. ‘Ο Πασβάνογλου άγτός—άνθρωπος με σιδερένια θέληση, τήν όποία σαράντα πασάδες δέν μπορούσε νά διαμόσων—περιπολιότανε πολύ τόν ‘Ελληνα ιεραρχή, αλλά συγχρόνως και τόν έπιτροφεός αυτηρόστατα για νά μη διαφύγη από τό Βιδίνο. ‘Ο Γρηγόριος, πού ήθελε νά πάη στην Κωνσταντινούπολη, για νά έξιστορήσει στην ‘Υψηλή Πύλη τούς άποστασιακούς σκοπούς του Πασβάνογλου, του εινε ότι ήταν άναγκασιόμως, για λόγους ύγείας, νά βγαίνη γύρω από τό Βιδίνο έπιππος. ‘Ο Πασβάνογλου, μη φανταζόμενος ποτέ ότι ο ιεραρχής ήταν και έξοχος ίππεύς, του παρεχώρησε τήν άδεια, έδίταξε όμως, χάρην τιμής, νά τόν παρακολούθη στός έξοχούς του περιπάτους και μικρή συνοδεία ντελήδων, δηλαδή Τούρκων Ιππέων φημιζόμενων. Και όμως στόν πρώτο περιπάτο του ο ιεραρχής έξύπηρε τό άλλογο του και γίνθηκε άφαντός, χωρίς ο κατάληκτικο ντελής νά κατορθώσων νά τόν φτάσων!... Και πήγε στην Κωνσταντινούπολη.

‘Ο Πελοποννήσιος αυτός κληρικός ήταν ευφύεσ ατος. Πολλές φορές, όταν κανεις του μιλούσε για καμιά σπουδαία ύπόθεση, ο Γρηγόριος τόν παρακαλοΐσε νά του τήν ξαναπεί, με τήν πρόφασι ότι δέν τήν άκουσε καλά. ‘Όταν όμως κάποτε ένας στενός φίλος του (ο Γ. ‘Αρβωνίδης) του εινε: — ‘Γιατί, Δεσπότη μου, άσού έχεις άκούο έξυτάτη και γοργή αντίληψη, κάνεις τόν κόπο ν’ άκούεις δύο και τρεις φορές τά ίδια πράγματα; », ο Γρηγόριος έγέλασε δυνατά και άπάντησε: — Παναγία Θεοτόκε! Δέν καταλαβαίνεις λοιπόν, φίλε μου, ότι ένόσο ο συνομιλητής μου ξαναλεί εσα μου έλε, έγώ σκέπτομαι πού άπάντησα τό τό δώσω;

Κάποτε εινε στόν ‘Αρβωνίδη: — Άκουσε μά συμπλοή! ‘Όταν καταλάινεσαι με μιά δύσκολη δουλεία, νά μήν άρέσεισαι σ’ έναν τρόπο διαεξαγωγής. Νά έχης έτοιμο, για τήν περίπτωση τής άποτυχίας, και δεύτερο τρόπο, και, άν άποτύχη κι’ αυτός, τρίτον. Τους διάφορους αυτούς τρόπους ο πονηρός Δεσπότης όνόμαζε

«κατήματα». ‘Αγαπούσε πολύ τούς συμπατριώτες του. Κάθε Μοραίτης πού έπήγαινε νά ζητήσει τή συνδρομή του, τόν εύρισκε πάντοτε πρόθυμο. ‘Όταν έγινε Μητροπολιτής Δέρκων, όλοι οι Μοραίτες πού ερχόνταν στην Κωνσταντινούπολη για νά βροϋν τύχη, έπήγαιναν κατ’ εθεβιαν στο μεγάλο συμπατριώτη τους. ‘Ο Γρηγόριος τούς έβασαίνε λίγο στην άρχή, λέγοντάς τους δέ ότι εινε από τόν «κατακαυμένο τό Μορεια» τους φωτούσε τί είδους Μοραίτες εινε. Και επειδή εκείνοι δέν καταλαβαιναν τήν ερώτηση, ο έλευθερόσπομος Δεσπότης έλεγε: — ‘Υπάρχουν τριών ειδών Μοραίτες: Διαβολομοραίτες, παλιομοραίτες και σκ.....μοραίτες. ‘Εγώ είμαι διαβολομοραίτης! Αυτό όμως δέν τόν έμποδίζε νά εινε μιά από τις γενναιότερες και χριστιανικότερες καρδιές, γεμάτη ‘Ελληνικά αισθήματα, όπως θά ίδουμην.

‘Ηθε ο καιρός τής ‘Επαναστάσεως. Τό κήρυγμα τής ‘Αγίας Λαίας εβλόγισε όλες τις ‘Ελληνικές καρδιές, και άναψε τρομερή λύσσα στά στήθη τών ‘Οθωμανών. ‘Ο Μητροπολιτής Δέρκων συνελήφθη στις 9 Μαρτίου 1821, δηλ. ένα μήνα μετά τήν άπαισία ήμέρα πού άπγχονίσθη ο έννομοταξής Πατριάρχης Γρηγόριος Ε’.

‘Η θανάτωσις του Πατριάρχου έξήγησε τόν Μητροπολιτή Δέρκων. ‘Όταν ο πατριωτικώτατος Ιεραρχής εινε νά θύματα νά πέφτουν σωρηδόν κάτω από τόν πέλεου του δήμιου, όταν έμαθε τις τραγικές περιπέτειες του Πατριάρχου και τούς έξεπτελισμούς του δέν έμεινε άργός. Βρήκε λοιπόν τρόπο μέσα άπ’ τή φυλακή πού βρισκόταν νά μνησθή στόν Σουλτάνο και νά του συνηγορή τόσο κακός για τήν ‘Οθωμανική Αύτοκρατορία ήταν ο δρόμος στόν όποιον τόν παρέσυρε ο σύμβουλος του Χαλέτ ‘Ερμέντης, ότι ή σφαγή τών ‘Ελλήνων δέν έχων άλλο αποτέλεσμα, παρά νά ρξουν νά έξουν άλλο αποτέλεσμα, παρά νά έτσι πολιτευόμενος δέν θά καθάρθωνε ποτέ νά κατασπύη τήν ‘Επανάσταση.

Τά σφα αυτά λόγια—σύμφωνα άλλως τε και προς τις συστάσεις τών Μεγάλων Δυνάμεων—έκαναν μεγάλη έντύπωση στό Σουλτάνο Μαχμούτ, ο όποιος έδίταξε νά μη κατασπύη ο άνθρωπος αυτός. ‘Αλλά όταν έβασκε στην Κωνσταντινούπολη ή εβδημή δι ο ήρωας τών Πατριών Παναγιώτης έπυρόλησε στις 27 Μαΐου 1821 τό πρώτο Τούρκικο δίχροτο, ο Σουλτάνος έγινε έξω φρενών και έδίταξε νά θανατωθών όλοι οι ‘Ελληνες όσοι έκρατούντο εις τας φυλακάς Κωνσταντινουπόλεως. ‘Ο αιμοχαρής Χαλέτ ‘Ερμέντης έποφελήθη άμέσως από τήν παρασούση του κυριού του και παρήγγειλε ν’ απαγχονισθών, χωρίς άναβολή, όσοι άρχιερείς ζούσαν άκόμη, ήτοι ο Δέρκων, ο ‘Αδριανουπόλεως, ο Τουρνόβου και ο Θεσσαλονίκης.

Τραγική ήταν ή σκηνή τής θανατικής εκτέλεσεως του Γρηγορίου Δέρκων, και σ’ αυτήν ο Μέγας ‘Ιεραρχής έδειξε όλο τό μεγαλειόν τής ‘Ελληνικής ψυχής του.

Μιά βάρκα, με τά τέσσερα θύματα και τό δήμιο, βγήκε άπ’ τόν Κεράτιο Κόλπο και άρχισε νά πλέη κοντά στην Εβρωπαϊκή παραλία του Βοσπόρου. Οι τρεις σύντροφοι του Μητροπολίτου Δέρκων ήταν άπωσθηότε φοβισμένοι, άλλ’ αυτός, άγέροχος πάντοτε, παρηγορούσε τούς άλλους, τούς έδινε θάρρος και έφελνε τή νεκρόφιση ακολουθία!...

‘Όταν ή βάρκα έφτασε και άραξε στό ‘Αρναούτι, ο πρώτος ώδηγήθη στην άγχώνη ο ‘Επίσκοπος Τουρνόβου. Τή στιγμή εκείνη οι άλλοι έγύρισαν άλλο τό διάκαρμένα τους μάτια, άλλ’ ο Γρηγόριος τών Δέρκων, όρθιος, άτάραχος, παρακολουθώντας τήν άγνοια του θύματος ός τήν τελευταία στιγμή, έφώναξε με τή στενοραία φωνή του: — Μακαρία ή όδός ή πορείει σήμερον...

Τά ίδια έγιναν και στό Μέγα Ρεύμα, όπου άπγχονίσθη ο ‘Επίσκοπος ‘Αδριανουπόλεως και στο Νεοχώρι, όπου έλαβε τό μαρτυρικό θάνατο ο ‘Επίσκοπος Θεσσαλονίκης. Και ή βάρκα έξακολούθησε τό μορταίο ταξείδι της...

Τέλος άραξαν στό Θεραπεύει. ‘Ο Γρηγόριος, άν και πιά πολύ από έβδημηνητάς, έπήδησε έλαφρός και θρασύκορος στην ξερά, σάν νά πήγαινε σέ θρίαμβο... ‘Όταν έπληρώσε στην πύλη τής Μητροπολιτικής ‘Εκκλησίας, περνε εινε στήδη ή κρεμάλα, έσπρωξε με περφορονική χειρονομία τό δήμιο πού πήγε νά του δέσει

